

KESKUSTELUA

Siellä missä historioitsijoita tehdään

Jukka Rantala

Yhdysvalloissa historioitsijat innostuivat vuosituhannen alussa pohtimaan alansa koulutusta ja sen tulevaisuutta. American Historical Associationin johdolle tehtiin tutkintokoulutuksen käytänteistä perusteellinen selvitys, jossa keskityttiin erityisesti tohtorikoulutukseen. Selvityksen laatijat Thomas Bender, Philip M. Katz ja Colin Palmer pitivät ongelmallisena kehitystä, jossa tulevat historian tohtorit erikoistuvat kapea-alaisiin teemoihin – alan huipulle pyrkivillä ei enää ole aikaa kouluttautua generalisteiksi. Kirjoittajat olivat myös huolissaan tohtoriopiskelijoiden kyvyttömyydestä selittää oman tutkimuksensa merkitystä tai sen kontekstia.

Kiinnostava havainto on, että tohtorikoulutukseen tullessaan yhdysvaltalaisopiskelijalla on avarampi käsitys omista tulevaisuudennäkymistään kuin sen loppuvaiheessa: valtaosa aloittelevista jatko-opiskelijoista näkee mm. opettajan uran mahdollisuutena, mutta kolmantena vuonna opiskelijat kokevat valmistuvansa pelkästään tutkijoiksi. Bender, Katz ja Palmer syyttävät koulutuksen järjestäjiä vääranlaisesta asennekasvatuksesta ja viittaavat sen haittavaikutuksiin. Kun kaikille historiantohtoreille ei riitä tutkimusvakansseja, pitäisi koulutuksen valmistaa opiskelijoita myös muille aloille.

Benderin, Katzin ja Palmerin esiin nostamat huolenaiheet eivät ole uusia eivätkä yllättäviä. Association of American Universities, 62 tutkimusyliopiston liittouma, esitti vuonna 1998 vastaavia huolenaiheita tohtorikoulutuksessa: koulutus on kapea-alaistunut ja tutkimusta korostetaan liikaa opetuksen kustannuksella. Yliopistojen liittouma oli huolissaan myös tohtoreiden ylituotannosta, jatko-opiskelijoiden käyttämisestä halpatyövoimana sekä riittämättömästä mentoroinnista ja opiskelijoiden työelämänohjauksesta. (Association of American Universities, Committee on Graduate Education 1998.)

Tieteen näkökulmasta tutkimukseen keskittyvää tohtorikoulutusta voi pitää suotuisana, koska ammattitutkijoiksi seuloutuvat vain kyvykkäimmät ja sitkeimmät. Chris M. Golden ja Timothy Doren vuonna 2001 julkaisemista selvityksistä käy ilmi, että miltei kaikki historian tohtorikoulutettavat tähtäävät yliopistouralle ja joka toinen haluaa professoriksi. Tuskin Suomessa tilanne on kovin erilainen. Paikkaa auringossa tavoittelevat ovat valmiita kestämään pätkätöitä ja kehnoa palkkaa, koska tulevaisuudessa häämöttää arvostettu positio. Akateemisten virkojen haltijat kannustavat tähän omalla esimerkillään.

Kiintoisaa on mitä tapahtuu niille, jotka joutuvat jättämään tohtoriopinnot kesken tai niille, jotka eivät tohtoriksi valmistumisensa jälkeen menesty akateemisessa virkakilvoittelussa. Heillä pitäisi olla koulutuksen antamat valmiudet sijoittua työtehtäviin esimerkiksi kirjakustantamoihin, museolaitoksen tai koulun palvelukseen. Näin ei välttämättä ole, ei ainakaan amerikkalaisopiskelijoiden mielestä.

Suomessa jatko-opiskelijoiden rekrytointia koskeva keskustelu on kohdistunut opiskelijoiden akateemisten valmiuksien tasoon ja koulutuksen läpivirtauksen varmistamiseen. Siksi Golden ja Doren selvityksen näkökohta yliopistouralle hakeutumisen syistä pysäyttää: 83 prosenttia 4 114 amerikkalaisen tohtorikoulutettavan otoksesta mainitsi ”opettamisesta nauttimisen”

vaikuttaneen ratkaisuunsa lähteä tohtoriopintoihin ja vain 72 prosenttia mainitsi tutkimuksen olleen päätöksensä innoittaja. Yhdysvaltalaisutkijat soimaavatkin tohtoriohjelmia liiasta keskittymisestä tutkimukseen.

Voidaan kysyä onko tilanne Suomessa sen parempi. Saavatko tulevat tohtorit riittävät työelämänvalmiudet muihin kuin tutkimusvirkoihin? Onko kysymys tutkijakoulutuksen osalta edes relevantti?

Valtaosa tohtoreistamme sijoittuu yliopistojen ja tutkimuslaitosten ulkopuolelle. Tohtoriohjelmissa voitaisiin myös yliopistouraa havittelevien kannalta paneutua nykyistä enemmän opetukseen, koska tänä päivänä esimerkiksi professorit käyttävät enemmän aikaa opetukseen kuin tutkimukseen (Yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen henkilöstön ajankäyttötutkimus 2004–2005), eivätkä kaikki opettajat yliopiston kannustuksesta huolimatta osallistu työnsä ohella yliopistopedagogiikan kursseille.

Yliopisto-opetuksen voisi sisällyttää tohtoriopiskelijoiden opinto-ohjelmiin kuten konferenssiesitelmät tai tieteellisen julkaisemisen. Oman alan tutkimuksen jäsentäminen opetukseksi vaatii harjoittelua, ja monet tohtorikoulutettavat tarvitsevat opetustaitoa tulevissa työtehtävissään. Kasvatuksen historiassa tohtorikoulutettavien asiantuntemuksella olisi myös kysyntää, esimerkiksi kasvatustieteen piirissä ei ole riittävästi historian menetelmällistä asiantuntemusta ja historian alueella olisi tarvetta kasvatuksen ilmiöiden sisällölliselle avaamiselle. Mikäli opetus kytkettäisiin tohtoriohjelmien osaksi, koulutuksen järjestäjien tehtäväkenttä avartuisi enemmän tulevien tohtoreiden työkenttää vastaavaksi.

Pelkästään tutkimukseen keskittyvä perustutkinto- tai jatkotutkintokoulutus ei ole suotava ratkaisu. Golden ja Doren selvityksen mukaan joka toinen historian tohtorikoulutettava tietää, ettei tavoite akateemisen virkapaikan saamisesta ole realistinen. Siksi he kaipaavat koulutukselta laajempia työelämäkytköksiä. Myös Suomessa sille olisi tilausta, sillä monet tohtorit kohtaavat työnhaussa vaikeuksia. Yliopistojen ulkopuolella tohtoreita pidetään monesti käytännölle vieraina teoreetikkoina, ja varsinkin humanistit kokevat, ettei jatkokutkinnon suorittaneiden osaamista arvosteta työelämässä (ks. Sintonen 2004, 15–17).

Historian ammattilaisia tarvitaan yhteiskunnan eri tehtävissä. Yhdysvalloissa tohtorikoulujen odotetaan sisällyttävän ammatinvalinnanohjauksen ohjelmiinsa. Lähes joka toinen amerikkalaisopiskelija on osallistunut ei-akateemisia työmahdollisuuksia käsittelevään workshoppiin. Suomessa koulutuksen järjestäjä ei kuitenkaan voi – eikä ole syytäkään – suunnitella akateemisia opetusohjelmia sellaiseksi, että niissä otettaisiin huomioon kaikki mahdolliset työkentät. Oleellisempaa on kiinnittää huomiota kouluttajien asenteisiin.

Historian tutkinnot antavat valmiudet moniin eri tehtäviin – mm. opettajiksi, virkamiehiksi, konsulteiksi –, mutta niihin hakeutuvat kokevat nykyisellään putoavansa toisen luokan historioitsijoiksi. Opiskelijat uskovat, että lahjakkaimmat heistä päätyvät tutkijoiksi ja muut joutuvat etsimään vähemmän hohdokkaan ammatin. Tulevaisuudessa historia-alan opiskelijoiden pitäisikin voida huomata, että heidän työtään arvostetaan toimivat he sitten kustannustoimittajina, alakoulun historianopettajina tai historian professoreina.

Lähteet

- Association of American Universities, Committee on Graduate Education 1998 [www-lähde]. < <http://www.aau.edu/reports/GradEdRpt.html> > (Luettu 8.10.2007).
- Bender, Thomas, Katz, Philip M., Palmer, Colin and the Committee on Graduate Education of the American Historical Association 2004. The Education of Historians for the Twenty-first Century. Urbana and Chicago: American Historical Association.
- Golde, Chris M. 2001. The Career Goals of History Doctoral Students: Data from the Survey of

- Doctoral Education and Career Preparation. Perspectives 39 (7) 2001, 21–26 [www-lähde]. <<http://www.historians.org/perspectives/issues/2001/0110/0110not1.cfm>> (Luettu 8.10. 2007).
- Golde, Chris M. & Dore, Timothy 2001. At Cross Purposes: What the Experiences of Today's Doctoral Students Reveal about Doctoral Education. Philadelphia: Pew Charitable Trusts [www-lähde]. <<http://www.phd-survey.org/report%20final.pdf>> (Luettu 8.10.2007).
- Sintonen, Kirsti 2004. Tohtoreita on yhä enemmän yliopistojen ura- ja rekryointipalvelujen käyttäjinä. Acatiimi 10/2004, 15–17.
- Yliopisto- ja ammattikorkeakouluhenkilöstön ajankäyttötutkimus 2004–2005. 2005 Tilastokeskus [www-lähde]. <http://www.stat.fi/til/yaakay/2005/yaakay_2005_2005-12-15_tie_001.html> (Luettu 8.10.2007).

Osallistu keskusteluun.

Lähetä enintään 5 000 merkin kirjoitus osoitteella jukka.rantala@helsinki.fi.